

Inhoud

Voorwoord

Trends en ontwikkelingen

Fysiek domein
Sociaal domein
Economisch

Stedelijke opgave

Centrum

Gebiedsidentiteit
Highlights

Haarlem Noord

Gebiedsidentiteit
Highlights

Haarlem Oost
Waarderpolder

Gebiedsidentiteit
Gebiedsidentiteit
Highlights

Schalkwijk

Gebiedsidentiteit
Highlights

Zuid West

Gebiedsidentiteit
Highlights

[voorwoord]

Werken vanuit de maatschappij

Betrokken burgers zijn van alle tijden, maar het is juist nu dat we leven in een tijd van een snel veranderende netwerksamenleving. Mede dankzij nieuwe technologieën ontstaan er nieuwe verbanden. Deze verbanden beperken zich niet tussen bewoners onderling, maar breiden zich makkelijk uit tot tijdelijke coalities met instellingen of bedrijven.

Waar vroeger de gemeente automatisch de voortrekkersrol nam, is deze niet meer vanzelfsprekend. Bewoners en ondernemers zijn mondig en vaardig genoeg om het heft in eigen hand te nemen, en vragen nu soms simpelweg aan de gemeente hen niet voor de voeten lopen met allerlei regels. Of ze vragen om ondersteuning in de vorm van bijvoorbeeld een plek waar zij hun initiatieven kunnen ontplooien.

Naast deze ontwikkeling speelt de overgang van het sociaal domein waarbij meer taken naar de gemeente gaan, die voor minder geld moeten worden uitgevoerd. In tijden van forse bezuinigingen kán de gemeente niet meer alles zelf doen. De gemeente heeft die betrokken burgers ontzettend hard nodig.

Deze ontwikkelingen in de samenleving en de roep om slimmer en efficiënter werken vragen om een manier van werken die we in ambtelijk jargon 'gebiedsgericht werken' noemen. Dit is een manier van werken waarbij de maatschappelijke opgaven leidend zijn in ons denken en doen. Handelen vanuit 'kokers' en belangen van verschillende organisatieonderdelen zijn ondergeschikt aan de vraag uit de maatschappij.

Sinds 1 mei 2013 zijn de hoofdafdelingen Wijkzaken en Stedelijke Projecten samengevoegd tot één nieuwe afdeling: Gebiedsontwikkeling en Beheer (GOB). Met deze nieuwe afdeling willen we meer slagkracht in de gebieden van Haarlem realiseren.

Gebiedsgericht werken vraagt om medewerkers die zich in de gebieden begeven in plaats van achter hun bureau. Die de oog- en oorfunctie van de gebieden zijn, initiatieven aan elkaar verbinden, een strategische visie op een gebied formuleren en slimme combinaties maken tussen projecten en beleidsinitiatieven.

Het vraagt ook een nauwe samenwerking met onze partners in de wijken zoals: woningbouwcorporaties, welzijnsinstellingen, politie en zorginstellingen. De gemeente biedt de kaders en doelstellingen, de uitvoering ligt voor een deel bij de partners.

De gebiedsopgaven bepalen de koers van de uitvoering van het gemeentelijk beleid en stellen ons in staat toe te zien op de voortgang ervan. De programma's worden jaarlijks vastgesteld en kunnen daarom snel inspelen op wat nodig is in de wijken.

De opgave en projecten in deze bundel vormen de basis van deze nieuwe manier van werken. Samen voor de stad!

Bernt Schneiders

Burgemeester
Gemeente Haarlem

[kop]Trends en ontwikkelingen in het fysieke domein

Inleiding

Haarlem heeft enorme ambities en wensen, meer dan vijftig beleidsdocumenten omvatten die gewenste effecten. Allemaal input voor de gebiedsprogramma's. Maar naast die ambities spelen gebiedskenmerken en (landelijke) trends en ontwikkelingen een onderschatte rol in de gevraagde opgaven voor Haarlem. Als het om die trends gaat dan hebben we het over een hoogstwaarschijnlijke situatie in 2040 of 2050. Houd je rekening met die ontwikkelingen dat betekent innovatie en adaptatie in gebiedsontwikkeling.

Bijvoorbeeld op het gebied van:

Demografie en groei

Het inwonertal in Nederland zal blijven toenemen. Driekwart van die groei zal plaatsvinden in de 27 grote gemeentes. In Haarlem wordt verwacht dat het inwoner aantal groeit met ruim 10%. In 2040 herbergt Haarlem dan 177.800 inwoners. In deze perioden neemt het aandeel van de jonge bevolking (0-19 jaar) gestaag af, terwijl het aandeel ouderen (65 jaar en ouder) verder toeneemt. De druk op de woningbouw neemt ook de komende jaren niet af, niet alleen door de verwachte groei maar ook omdat het aantal eenpersoonshuishoudens zal toenemen (ouderen en singles).

Gebiedsontwikkeling en omgevingsstelsel

Net als vele andere westerse landen staat Nederland voor een complexe ruimtelijke opgave: de economische vitaliteit, leefbaarheid, veiligheid en ruimtelijke kwaliteit moeten constant worden verbeterd in een tijd dat de bevolking vergrijsd, de mobiliteit en de internationale concurrentie toenemen, het klimaat verandert, de economie onder druk staat en steeds meer mensen in steden willen wonen. Dit vraagt om een integrale benadering van verschillende disciplines: milieu, water, toekomstgericht bouwen, regionale economie, mobiliteit en bereikbaarheid, veiligheid. De totale omgevingswaarde wordt steeds belangrijker voor integrale gebiedsontwikkeling.

In de lijn van deze ontwikkeling gaat het Omgevingsrecht fundamenteel op de schop. Tientallen wetten worden vereenvoudigd, gemoderniseerd, versoberd en uiteindelijk gebundeld in één nieuwe omgevingswet. Hiermee wordt de wetgeving doelmatiger en efficiënter. Daarnaast is de gedachte dat het een procesverbetering oplevert waardoor de kwaliteit en doorlooptijd van de projecten verbetert.

De recessie brengt een verschuiving met zich mee van gebiedsontwikkeling door ontwikkelaars naar één met beleggers. Jarenlang lag de focus in op de potentie/kansen en winstmarge. De gewijzigde economische omstandigheden maken een heroriëntatie noodzakelijk. Er ligt een grote opgave voor de overheid om ten behoeve van de samenwerking met beleggers, banken en consumenten een stap te maken naar een risico reducerende gebiedsontwikkeling. Zekerheden en het terug dringen van risico's is belangrijker geworden dan winstmarges

Wereldeconomie en innovatiebeleid

Nu investeren in innovatie beleid, met name in vergroening, verbetert onze verslechterende concurrentiepositie. De landelijke trend vraagt daarom onder andere meer investering in een duurzaam gebouwde omgeving die bijdraagt aan een groene economie.

Nationale Adaptatiestrategie

In het Deltaprogramma ligt de focus op waterveiligheid, zoetwatervoorziening en het klimaatbestendig maken van steden. Daarmee zijn de overheersende gevolgen van klimaatverandering al behoorlijk gedekt. Niettemin vraagt de Nationale Adaptatiestrategie, die in

2017 gereed moet komen, om een breder inzicht in de risico's voor Nederland als gevolg van klimaatverandering. De volgende aanvullende aandachtsgebieden worden voorgesteld: energievoorziening, infrastructuur en transport, ICT, gezondheid en natuur.

Informatie en Communicatie Technologie

ICT is een breed begrip, het omvat het hele spectrum van gebruikersinterface (computer, mobiele telefoon, televisie) tot infrastructuur (internet, publicatiesystemen, servers, databases, netwerkkabels) en van functionaliteit (informatie, interactie, transactie) tot inhoud (gegevens, programma's).

De innovaties op dit gebied spelen ook een belangrijke rol in de ruimtelijke ordening. Beter aansluiten van het ICT-beleid op de strategische behoefte uit de organisatie en het beter aansluiten op de nieuwe werkelijkheid (gebruik internet bij inspraak/participatie, verplichte digitale ondertekening van de gemeenteraad en digitale, interactieve en uitwisselbare ruimtelijke plannen).

Daarnaast zet het ministerie van BZK het Open Data systeem op voor overheden. Open data kan, mits juist ingezet, bijdragen aan transparantie, efficiëntie en innovatie van overheid en bedrijfsleven. Met open data kunnen programmeurs laagdrempelig, goedkoop en flexibel informatie uit verschillende bronnen combineren. Het mixen van informatie maakt nieuwe diensten en inzichten mogelijk: diensten die anders te duur zouden zijn, diensten die anders technisch niet te realiseren zijn, wetenschappelijk onderzoek en inzichten, betere beslissingen door burgers en organisaties en data-eigenaren zijn minder tijd kwijt met het aanbieden en op maat maken van informatie.

De kracht van multimodale knooppunten

Knooppunt-ontwikkeling draagt bij aan een betere afstemming van infrastructuur en verstedelijking en is op langere termijn zeer waarschijnlijk een duurzame keuze.

In de afgelopen tien jaar is het aantal banen en inwoners op en rond locaties waar verschillende manieren van vervoer met elkaar verknoopt zijn, zogenaamde 'multimodale knooppunten', toegenomen. Dit komt vooral omdat er door verbeteringen in infrastructuur en het vervoersaanbod veel van dit soort knooppunten zijn bijgekomen. De groei van het aantal banen was langs snelweglocaties of locaties met goed ketentransport beduidend groter. Zaken als ligging ten opzichte van de binnenstad en ten opzichte van andere knooppunten zijn van belang voor het succes van multimodale knooppunten. Het benutten van knooppuntlocaties gaat, zelfs als alle randvoorwaarden in orde lijken, nog niet altijd vanzelf. Haarlem doet tot op heden nog te weinig met deze landelijke trend en duurzame keuze.

[kop]Trends en ontwikkelingen in het sociaal domein

Nederland staat aan de vooravond van een ingrijpende herinrichting van de verzorgingsstaat. Het beleid en uitvoering op het terrein van werk en inkomen, onderwijs, jeugd(zorg) en welzijn komen in handen van de gemeente. Deze decentralisaties staan aan de basis van de dienstverlening van de toekomst. Deze nieuwe dienstverlening vraagt een andere rol van de overheid en van de burgers zelf.

Overdracht van taken aan de gemeenten

De transitie van taken in het sociaal domein betekent een grote verandering die veel van alle betrokkenen vraagt en die daardoor niet snel gerealiseerd kan worden. Het vraagt om veranderingen op veel vlakken:

- in de verhouding tussen de overheid en haar burgers;
- in de verhouding tussen burgers onderling;
- in de samenwerking tussen professionele partners in de stad;
- en in de verhouding tussen de professionele partners met de overheid.

Eigenkracht en zelfredzaamheid

De rol van de lokale overheid wordt kleiner en de gemeente doet in toenemende mate een beroep op de zelfredzaamheid van mensen en hun sociale omgeving (familie, vrienden, burens) bij het bieden van oplossingen voor sociaal-maatschappelijke vragen. De stad moet meer zelf doen, ook wel aangeduid met participatiesamenleving.

Voorkomen is beter dan genezen

Naast het bevorderen van eigen kracht en zelfredzaamheid is er een andere belangrijke ontwikkeling: het investeren in preventie om zo escalatie van problemen en het beroep op duurdere voorzieningen te voorkomen. Met name preventie past goed bij een wijkgerichte aanpak. De sociale wijkteams zijn hier een voorbeeld van.

Er zijn drie partijen die een rol spelen in het sociaal domein: de Haarlemmers, de gemeente en de professionele partners. Voor alle drie geldt dat er wat anders van ze gevraagd wordt dan voorheen.

Veranderingen voor de Haarlemmers

Van een verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving. Dat gebeurt niet zomaar. Daarom wordt de komende jaren fors geïnvesteerd in een verandering van gedrag van Haarlemmers. Ze worden gestimuleerd om meer zelf de regie te pakken en na te denken over mogelijke oplossingen. Er wordt minder gekeken naar wat mensen niet kunnen en meer naar wat mensen wél kunnen.

Daarnaast stimuleert de gemeente Haarlemmers om – al dan niet met hulp – zelfstandig te blijven functioneren. Dat betekent meer zorg aan huis, minder zorg in instellingen.

Zelf de regie houden over je leven en langer zelfstandig blijven is alleen mogelijk als burgers ook meer voor elkaar willen betekenen.

Veranderingen voor de gemeente

De gemeente zal in haar taak te zorgen voor het welzijn van de Haarlemmers ook een andere rol aan moeten nemen. Ze zal niet meer alles zelf doen maar een meer regisserende rol nemen. Dat doet ze

door wel duidelijke kaders en doelen te formuleren maar de invulling daarvan over te laten aan de professionele partners en burgers in de stad. Aan de andere kant is het een faciliterende rol, bijvoorbeeld ten aanzien van het versterken van vrijwilligerswerk en mantelzorg. Maar ook door initiatieven uit de stad, van bewoners en organisaties ruimte te bieden. Een gebieds- en omgevingsgerichte aanpak sluit daarbij goed aan.

Veranderingen voor partners in de stad

De gemeente gaat niet meer over het hoe. Die vraag laat ze over aan de partners in de stad. Partners zijn gezamenlijk aan zet om de best passende oplossingen te vinden. Dat betekent dat de gemeente de effecten en doelen met de partners in het sociaal domein actualiseert en aanscherpt op zo'n manier dat partners ook in staat zijn met elkaar de gevraagde bijdrage te leveren. Het betekent dat zij meer en efficiënter moeten gaan samenwerken.

Meer samenhang tussen fysiek en sociaal

Dat mensen meer op eigen kracht moeten oplossen, betekent dat Haarlemmers langer zelfstandig thuis blijven wonen. Ze organiseren hun zaken als zorg, omgevingskwaliteit en duurzaamheid steeds meer zelf, als individu of groep. De toegang tot intramurale voorzieningen – waarbij mensen in een zorginstelling wonen – wordt door het Rijk steeds verder aangescherpt. Partners in de stad gaan meer samen werken om de schaarse middelen effectief en efficiënt in te zetten. Dit zorgt ervoor dat ook voor de gemeente de samenhang tussen het fysieke en sociale domein steeds intensiever wordt.

Het langer zelfstandig blijven wonen stelt eisen op sociaal vlak maar ook op fysiek vlak, namelijk aan de inrichting van de openbare ruimte en de toegankelijkheid van woningen en voorzieningen.

Denken vanuit de eigen kracht en zelfredzaamheid van burgers en buurt vraagt om meer wijkgericht werken van de gemeente. Bij deze omvorming van het sociaal domein past de trend van de ontwikkeling van de gebieds- en omgevingsgerichte aanpak. Dat betekent buurtteams, sociale teams en interventieteams die zich richten op vragen van burgers in buurten met als doel beter op elkaar afgestemde dienstverlening aan burgers die het alleen niet redden. Het sociale wijkteam ondersteunt bij individuele en collectieve vragen uit de buurt, op zo'n manier dat de burger meer grip krijgt op zijn leven. Deze wijkgerichte aanpak brengt zorg en welzijn niet alleen dichterbij de burger; het is ook nodig omdat burgers in toenemende mate hun omgeving zullen moeten betrekken bij het vinden van oplossingen. De verbinding met de buurt is daarbij van belang.

In Haarlem zijn onlangs twee wijkteams gestart; in Schalkwijk en Oost. In 2014 volgen twee andere wijken.

[kop]Trends en ontwikkelingen economische pijler

Tot 2008 was er sprake van een bijna ononderbroken economische groei. In de periode 1970 tot en met 2007 was de reële economische groei gemiddeld 2,7% per jaar. Met de crisis, die begon in 2008, is aan die groei een eind gekomen. De reële economische groei is sindsdien gemiddeld 0,1% per jaar. We zullen niet makkelijk terugkeren naar het hoge niveau van daarvoor.

Trends

Met de crisis als achtergrond, zien we de komende jaren een aantal economische trends op ons afkomen:

- De opkomende BRIC -landen (Brazilië, Rusland, India en China) met een push-economie (productie van multinationals in lage lonen landen met afzet over de hele wereld (bijvoorbeeld Apple)) versus de pull-economie (lokale productie meer op maat van de consument (voorbeeld 3D printing)).
- Vergroening en verduurzaming van de economie
- Aantrekkingskracht van stedelijke regio's door een hoogwaardig woonmilieu. Hier ontstaat ook een goed ondernemersklimaat.
- Internationalisering; alle soorten van toerisme, tot expats, tot internationale netwerken van bedrijven en Internetmogelijkheden. Hiertegenover staat Europese desintegratie.
- Werklocaties: automatisering, schaalverkleining en leegstand kantoren
- De detailhandel staat onder druk door internetwinkels.

De Nederlandse economie

Als de export zich gunstig ontwikkelt en de bedrijfsinvesteringen zich enigszins herstellen wordt voor de komende jaren in Nederland een lage economische groei verwacht, voor de steden niet meer dan 1-1½%.

Er is echter ook een aantal problemen:

De consumptie blijft achter; mensen geven te weinig uit om de economie de impuls te geven die nodig is. De schuldenpositie, voor zowel landen, steden als individuen is een bedreiging als economische groei laag blijft en zal voor Nederland en Europa op de begroting drukken. Nederland is voor economische groei bovendien sterk afhankelijk van zijn export. De arbeidsproductiviteit is laag, het verdienvermogen en de innovatiekracht ook. Daar komt bij dat er een mismatch is op de arbeidsmarkt. De werkloosheid is sterk opgelopen tot bijna 8,6% van de beroepsbevolking. Voorlopig is er nog geen sprake van een daling van het werkloosheidscijfer. Daarnaast krimpt de beroepsbevolking, waardoor op termijn vraag en aanbod op de arbeidsmarkt scheef lopen; er is een tekort aan werknemers in de technische beroepen. En tegelijk is er een overaanbod in de detailhandel, de overheid, de bouw en de financiële sector.

Haarlem in de MRA

De Haarlemse economische positie moet worden bekeken vanuit de Metropool Regio Amsterdam. De MRA heeft de ambitie om tot de top 5 van economisch sterkste regio's ter wereld te behoren. Dit is haalbaar door de sterke uitgangspositie van de MRA:

de Randstad is vijfde op de ranglijst van Bruto Regionaal Product in Europa

de MRA is vierde op de ranglijst van een goed internationaal vestigingsklimaat

Nederland staat in de top-tien van meest welvarende landen

universiteiten en patenten hebben goede klasseringen

we hebben een aantal sterke sectoren: handel en logistiek, financiële producten, elektronica, petrochemie, food & flowers.

Wat betekent dit voor Haarlem

Haarlem doet het beter dan het landelijk gemiddelde door een goede koopkracht. Toch is er maar een zeer beperkte economische groei. Haarlem heeft 70.000 banen terwijl de beroepsbevolking bestaat uit 80.000 inwoners. Deze mensen werken grotendeels buiten de stad, maar wel binnen de MRA.

Haarlem heeft een heel diverse economie met een sterke publieke sector maar ook een groot aandeel zakelijke dienstverlening, zorg, creatieve industrie en toerisme. Haarlem is niet alleen aantrekkelijk voor toeristen; de stad is ook aantrekkelijk om te wonen en voor ondernemers in het midden- en kleinbedrijf. Er staan relatief weinig kantoren, panden voor detailhandel en panden op bedrijventerrein leeg.

Welke opgaven liggen er voor Haarlem?

Haarlem moet onmiskenbaar meedoen met de MRA vanwege de economische afhankelijkheid (25.000 inwoners hebben een baan elders in de MRA). Daartegenover staat de bijdrage die het levert aan de MRA (hoogwaardig woonmilieu, toerisme, creatief, 3D project). Daarnaast moet de economie in de Waarderpolder worden gekoesterd. Daar zit de innovatieve kracht en de harde kern van de Haarlemse economie.

Het stimuleren van de aantrekkelijkheid van het ondernemersklimaat en internationaal milieu is een andere opgave (hotels, een internationale school, cultuur, dienstverlening, woonmilieus, groen in en om de stad). Daarom is het monitoren en meebewegen met werklocaties en -voorzieningen een belangrijke factor de komende jaren. Denk aan kantoren, detailhandel, hotels, bedrijfsverzamelgebouwen, mobiliteit en bereikbaarheid. Daarbij moet ook ruimte worden gemaakt voor nieuwe werkvormen, zoals het woon-werken. Dat kan worden ingebed in omgevingsplannen. Voor het behoud van werkgelegenheid en de dynamiek heeft de gemeente er baat bij om via acquisitie en accountmanagement het zittende bedrijfsleven goed te kennen, te faciliteren en behouden. Tegelijkertijd wil de gemeente ook nieuwe bedrijven aantrekken die bijdragen aan de Haarlemse economie.

Stedelijke opgave

Voor welke opgave staat de stad Haarlem? Hieronder een samenvatting van de tien programmadoelstellingen die voor de hele stad gelden, ook voor alle afzonderlijke gebieden. De volledige beschrijving staat in de Programmabegroting 2014.

Burger en bestuur

Werken aan een betrouwbare overheid, samen met actieve Haarlemmers en een internationaal georiënteerd bestuur vormt de missie van dit programma. Belangrijk is dat het bestuur zichtbaar is voor de stad en het vertrouwen geniet van de inwoners. Alleen dan is het mogelijk om met bewoners en partners samen te werken.

Veiligheid vergunningen en handhaving

Haarlem is een veilige stad en dat moet zo blijven. De afgelopen jaren heeft de gemeente zich samen met haar partners actief ingezet voor duurzame sociale en fysieke veiligheid voor alle Haarlemmers en bezoekers. Voor 2014 en verder stelt de raad structurele middelen beschikbaar om dit beleid voort te zetten. Op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving trekt de overheid zich zoveel mogelijk terug en meer verantwoordelijkheid bij vergunninghouders, de burgers en ondernemers.

Welzijn, gezondheid en zorg

Haarlem is een sociale en betrokken stad waarin iedereen mee kan doen en meetelt, ongeacht beperking of kwetsbaarheid. Het uitgangspunt voor meedoen is de eigen kracht, eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van mensen. Voorwaarde daarbij is dat Haarlemmers zich ook betrokken voelen bij elkaar en bij de samenleving. De inzet van de gemeente is slechts één van de factoren die invloed heeft op welzijn en sociale kwaliteit.

Jeugd, onderwijs en sport

De hoofddoelstelling van programma 4 is dat jeugd van 0 tot 24 jaar in Haarlem zich ontwikkelt en in staat is deel te nemen aan de samenleving. Dit programma maakt het voor de jeugd mogelijk om veilig op te groeien met goede kansen voor een optimale ontwikkeling op school en in de vrije tijd. Op het terrein van sport gelden de doelstellingen voor een bredere doelgroep dan alleen de jeugd.

Wonen, wijken en stedelijke ontwikkeling

De hoofdcoers van dit programma richt zich op behouden en ontwikkelen van een stedelijk en hoogwaardig woonmilieu. Haarlem wil hiermee uitdrukken dat zij een stad wil zijn (en blijven) waar ontmoeting en stedelijk leven centraal staan. De opdracht is om te werken aan een klimaat neutrale stad, aan duurzame ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit en goede bereikbaarheid en versterking van de kwaliteit van groen en water.

Economie, cultuur, toerisme en recreatie

Haarlem kiest ervoor het economische, culturele en recreatieve klimaat samen met het bedrijfsleven, de partners van de culturele instellingen, recreatieve organisaties en het verenigingsleven vorm te geven. De rol die de gemeente hierin kan spelen is er één van regievoerder, samenwerkingspartner

en de partij die faciliteert. De Economische Agenda benadrukt de groeimogelijkheden bij de topsectoren in de stad: toerisme, creatieve industrie, zakelijke dienstverlening, zorg en het stimuleren en faciliteren van ondernemerschap.

Werk en inkomen

De hoofddoelstelling is zoveel mogelijk Haarlemmers financieel en economisch onafhankelijk te laten zijn. Voor inwoners die niet kunnen voorzien in hun eigen inkomen biedt de gemeente een financieel vangnet met tijdelijke inkomensondersteuning. Het uitgangspunt is dat de Haarlemmer op eigen kracht zijn of haar problemen oplost in het sociale domein; de gemeente stimuleert en faciliteert. De kerntaken van de gemeente richten zich op dienstverlening bij inkomen en dienstverlening bij schulden. Voor werk, scholing en zorg wordt doorverwezen naar de daarvoor toegeruste partners.

Bereikbaarheid en mobiliteit

De hoofddoelstelling is een veilig, duurzaam en goed bereikbare stad. De bereikbaarheid en mobiliteit in Haarlem worden verduurzaamd door het plaatsen van elektrische laadpalen, het uitbreiden van het fietsnetwerk en het stimuleren van deelautogebruik. Dit zorgt voor een klimaat neutrale en hoogwaardige omgeving.

Kwaliteit fysieke leefomgeving

Een kwalitatief goede openbare ruimte is één van de dragers van Haarlemse wijken. Naast adequate voorzieningen en een goed woningaanbod is de openbare ruimte het verbindende element dat een wijk haar karakter geeft. Het doel van dit programma is een beter leefmilieu en een duurzame kwaliteit en beheer van de stad.

Financiën/algemene dekkingsmiddelen

In dit programma werkt de gemeente aan een gezonde financiële positie met verantwoorde gemeentelijke lasten.

Identiteit

Haarlem Oost

Haarlem-Oost is het meest diverse stadsdeel van Haarlem. Het gebied kent een aantal vooroorlogse arbeiderswijken met een sterk stedelijk karakter, die dicht tegen het centrum aan liggen, zoals de Slachthuisbuurt, de Amsterdamse buurten en het Scheepmakerskwartier. Daarnaast zijn er de naoorlogse woonwijken Parkwijk en Zuiderpolder die ruimer van opzet zijn en dicht bij de groene zoom van de stad liggen. Ook de Veerplas en recreatiegebied Spaarnwoude liggen hier letterlijk om de hoek. Het Reinaldapark zal na de grondige renovatie als stadspark voor oost functioneren. Naast de Sportheldenbuurt, rondom terrein Nieuwe Energie, zijn plannen voor grootschalige renovatie. In het Scheepmakerskwartier wordt grootschalige nieuwbouw gepleegd.

Haarlem Oost heeft verschillende kleinschalige winkelgebieden die voornamelijk de lokale bevolking bedienen. Tussen de Waarderpolder en de woonwijken van Haarlem Oost ligt de Amsterdamsevaart die op dit moment nog een grote barrière vormt en het stadsdeel in tweeën splitst. Want ook de Waarderpolder is onderdeel van Oost. Dit 24-uurs bedrijventerrein krijgt, vanwege het afwijkende karakter, een eigen hoofdstuk in deze identiteitsbepaling. Haarlem Oost is vrijwel geheel omgeven door water; het Spaarne, de Mooie Nel, de Buiten- en de Binnenliede en de Ringvaart.

Wijken/kenmerken

De vooroorlogse stadswijken Oude- en Nieuwe Amsterdamse Buurt en delen van de Slachthuisbuurt en Scheepmakersdijk bestaan vooral uit laagbouw. In de wijken is veel funderingsproblematiek. Daarom is er een zichtbare mengelmoes van oudbouw en nieuwbouw. Er is sprake van een relatief eenzijdig woningaanbod in het lagere segment. De kracht van deze wijken zit in de stedenbouwkundige opzet van een tuindorp, ontworpen in de 20'er jaren van de vorige eeuw. Wel zijn deze buurten krap van opzet. Ook nu wordt in deze wijken veel nieuw gebouwd en gerenoveerd, waar mogelijk binnen de bestaande structuur. Dat zijn zowel kleinere bouwprojecten, zoals rondom het Drilsmaplein, Hof van Egmond en Bavodorp, als grote projecten in de Zuidstrook langs de Schipholweg.

Parkwijk en Zuiderpolder zijn typische naoorlogse wijken, met laag- en hoogbouw, ruim van opzet en meer groen. Ook hier is sprake van een eenzijdig woningaanbod. Veel woningen voldoen niet meer aan de hedendaagse woningeisen en -wensen. In de nota ruimtelijke kwaliteit vallen deze gebieden onder de transformatieregie, wat wil zeggen dat de gemeente hier open staat voor verandering en verbetering. De wens tot een gevarieerder woningaanbod in Haarlem Oost hangt hier ook mee samen. In de Sportheldenbuurt zijn naast nieuwe corporatiewoningen ook koophuizen en appartementen gebouwd. Net als op het voormalige Drosteterrein aan het Spaarne. Daarmee is in deze buurt een mix aan bewoners ontstaan. Het Scheepmakerskwartier wordt een nieuwbouwwijk aan de Scheepmakersdijk, met een mix van herenhuizen aan het Spaarne en eengezinswoningen en appartementen in het middensegment.

In de vooroorlogse wijken is maar weinig groen en ze kennen een hoge parkeerdruk. De naoorlogse wijken zijn ruimer van opzet en hebben meer groen, maar de openbare ruimte is er vaal, matig van kwaliteit en minder goed onderhouden.

Bevolkingsopbouw

Haarlem Oost is een gebied met een relatief klein aandeel hoog opgeleiden. Dit heeft onder andere te maken met het huidige woningaanbod.

De Slachthuisbuurt en Parkwijk zijn aangewezen als 40-pluswijken. Dat betekent dat er vanuit het preventiebudget activiteiten worden ontwikkeld om bewoners te stimuleren een treetje hoger op de sociale ladder te komen. Deze activiteiten zijn verwoord in het sociaal convenant dat de corporaties,

wijkraden Parkwijk en Slachthuisbuurt, en de gemeente binnenkort zullen ondertekenen. In Parkwijk en Zuiderpolder is de concentratie huishoudens met een inkomen onder modaal groot. Er is veel werkloosheid en er wonen veel gezinnen met een andere etnische achtergrond. Daarnaast ervaren bewoners problemen met veiligheid die zich vooral uiten in de vorm van overlast door jongeren. Om jongeren van de straat te houden zijn verschillende programma's opgezet.

De Scheepmakersdijk bestaat uit verschillende buurten. Er is weinig groen en een hoge parkeerdruk. De wijk is omringd door grote drukke doorgaande wegen, de Oostvest en de Oudeweg.

Voorzieningen

De Amsterdamstraat, het Van Zeggelenplein en het Beatrixplein zijn de winkelkernen van Haarlem Oost. Zij bedienen vooral de omwonenden. Parkwijk en Zuiderpolder zijn voor het overgrote deel gericht op wonen. Het is de bedoeling het Slachthuisterrein op termijn om te vormen tot een centrum met (culturele) bedrijvigheid. Naast winkelvoorzieningen heeft Haarlem Oost het Reinaldapark voor recreatie. Ook in Oost ligt het station Spaarnwoude, dat voornamelijk bewoners en werkenden (vanuit) de Waarderpolder bedient en een enkele bezoeker van het recreatiegebied Spaarnwoude. Met Spaarnwoude, de Veerplas en de groene zoom van de stad in de directe nabijheid heeft Haarlem Oost veel recreatieve mogelijkheden, die nu weinig worden benut vanwege minder goede bereikbaarheid. Dichter tegen het Spaarne en dus het centrum, aan, is te zien dat de multifunctionaliteit van Haarlem Oost toeneemt. Er wordt geprobeerd deze 'sprong' over het Spaarne in de toekomst verder Oost in te trekken. In de nabije toekomst komt de Koepelgevangenis vrij. Ook hiervoor wordt gedacht aan een alternatieve invulling met meer stedelijke functies. De Prins Bernhardlaan is een deel van de ringweg van Haarlem. Deze weg vormt een barrière tussen de vooroorlogse en de naoorlogse wijken.

Opgave

Fysiek

Vanwege de te eenzijdige bevolkingsopbouw in de wijken in Haarlem Oost ligt in de pijler fysiek de nadruk op meer gedifferentieerde kwalitatief goede en duurzame woningbouw. Het gebied wil een opwaardering bewerkstelligen van het woningaanbod en doelgroepen. In de wijken wordt in samenwerking met de woningcorporaties (Pré, Ymere en Elan) gebouwd aan een groter aanbod aan meer duurzame en deels ook duurder huur- en koopwoningen.

Oost wil met een gedifferentieerder aanbod ook aantrekkelijk zijn voor mensen die zich in Haarlem willen vestigen. Behalve aan de woningvoorraad wordt ook gewerkt aan de openbare ruimte. Het groen dat nu aanwezig is, krijgt een opknappbeurt met meer kleur, onderhoud en kwaliteit. Ook wordt nauw samengewerkt met het buurtbedrijf Haarlem Oost en Spaarnelanden om de straten schoon te houden. Verder wordt gekeken naar een herstructurering van de winkels op het Beatrixplein, zonder dat het winkelcentrum haar veelkleurige karakter verliest.

Nieuwbouw, renovatie, het opknappen van de openbare ruimte in en om de Oost (Reinaldapark), de openbare ruimte en de bereikbaarheid (afwaarderen Amsterdamsevaart, de uitbreiding van het fietsnetwerk en een parkeervoorziening aan de oostelijke kant van de stad) zijn belangrijke pijlers voor de komende jaren.

Sociaal

In de pijler sociaal maatschappelijk ligt de nadruk voor 2014 op een veiliger en leefbaarder Oost. Eén van de speerpunten in deze pijler is er voor te zorgen dat er minder jeugdoverlast en minder jeugdcriminaliteit is. Hiervoor moet op alle fronten worden ingezet: gemeente (handhaving), politie, justitie, zorgpartners, scholen en sportclubs. Dat gebeurt onder andere in een gezamenlijk overleg waarin de corporaties, de gemeente, de politie en de maatschappelijke organisaties bij elkaar komen. Er zijn al diverse maatregelen genomen, zoals de cabines op straat waar jongeren kunnen samenkomen, er is sportprogramma (J-oost) onder begeleiding van de politie. Ook is er een sociaal

wijkteam actief in Oost; met een er-op-af-mentaliteit. Als er problemen worden gesignaleerd bij gezinnen, ouderen of groepen, gaat het sociaal wijkteam er direct naar toe en intervenueert waar nodig.

Economie

Oost telt veel ondernemers. Een groot aantal van hen is zzp-er. Er zijn veel initiatieven om de wijk economie te stimuleren. De eerste aanzet is de ondernemers te versterken in hun ondernemerschap. Een economisch veldwerker, aan het werk vanuit de woningcorporaties en de gemeente, ondersteunt de ondernemers daarbij. Behalve deze steun aan kleine zelfstandigen zijn er de werkervaringsprojecten in het Buurtbedrijf en het Gilde Gezelschap. In deze projecten, waarin de corporaties, Paswerk en Spaarnelanden samenwerken, snijdt het mes aan twee kanten: mensen doen werkervaring op en de buurt heeft er ook iets aan. Er is een klussteam en er wordt regelmatig afval ingezameld in de wijken.

Het streven is nu de band met de bedrijven in de Waarderpolder aan te trekken.

Highlights Haarlem Oost en Waarderpolder

In stadsdeel Oost zijn veel woningbouwprojecten in uitvoering of nog gepland voor de komende jaren. Project Zuidstrook Schipholweg is één van de grootste projecten in het stadsdeel, de eerste contouren daarvan worden zichtbaar. Verder vindt de komende jaren een belangrijke herontwikkeling plaats op de voormalige Cavex-locatie langs het Spaarne, in Parkwijk in de omgeving van de Leonard Springer laan, op het Slachthuisterrein, aan het Hof van Egmond, in Bavodorp en in de Amsterdamsebuurt. De bedoeling is om met de toevoeging van woningen in een hoger segment de vrij eenzijdige woningmarkt te verbreden en nieuwe bewoners aan te trekken.

Herontwikkeling

In stadsdeel Oost wordt de komende jaren ook op diverse andere projecten ingezet die een belangrijke bijdrage aan de versterking van het woon- en verblijfsklimaat. Eén van die projecten is de herinrichting van het Reinaldapark, die op korte termijn zal worden afgerond. Hier zijn dan een ligweide en tennispark aangelegd. Beide zullen bijdragen aan de recreatie- en sportmogelijkheden in dit stadsdeel. In de plannen van het Scheepmakerskwartier is de aanleg van een nieuwe passantenhaven voorzien. Verder wordt terrein Nieuwe Energie ontwikkeld als culturele en creatieve hotspot.

De bereikbaarheid van Oost /Waarderpolder is een continu aandachtspunt. De Oudeweg, één van de trajecten om de doorstroming te bevorderen, vraagt extra aandacht. Ook de herinrichting van de Waarderhaven start komend jaar, hiermee zal een veiliger situatie ontstaan voor de woonbootbewoners.

Leefbaarheid

Op sociaal vlak wordt ook fors geïnvesteerd in dit stadsdeel. De basis van die investering is het preventiebudget 40 + gelden. Voor de besteding van dit budget is een Sociaal Convenant Haarlem Oost opgesteld. Bij dit convenant zijn o.a. betrokken: de gemeente Haarlem, Dock, politie Zuid-Kennemerland, Sport Support en de woningcorporaties Ymere, Pré Wonen en Elan Wonen en de wijkraden. Met dit convenant wordt het mogelijk het medialab, de KwiQ fit, J-oost, het spreekbeurt- en werkstukkenloket bij de bibliotheek voort te zetten de komende jaren.

Ook worden werktoeleidingsprojecten georganiseerd, waarbij werkervaring opdoen centraal staat. Het Buurtbedrijf Haarlem Oost vervult daarin een belangrijke rol. Verder zal het sociaal wijkteam bijdragen aan de zelfredzaamheid van bepaalde bewoners in het stadsdeel. Gezondheid en sport worden gestimuleerd door de inzet van bijvoorbeeld een buurtsportcoach en de vernieuwing van het Cruyff Court aan de Leonard Springerlaan.

Waarderpolder

De Waarderpolder heeft specifieke aandacht; hier zal worden ingezet op het verder professionaliseren van Parkmanagement, een belangrijke succesfactor voor de Waarderpolder. De IndustrieKring Haarlem maakt onderdeel uit van de parkmanagementorganisatie. Er is gezamenlijke aandacht voor schoon, heel en veilig. Als eerste wijk in Haarlem zal de gebiedscommunicatie ook bij het Parkmanagement worden ondergebracht. Mogelijke huisvesting van Parkmanagement in een eigen pand in de Waarderpolder biedt kansen tot de oprichting van een Dienstencentrum Waarderpolder. Dit dienstencentrum zal een brug slaan met het Sociaal Convenant Oost en de daarin opgenomen werktoeleidingsprojecten. Parkmanagement werkt er ook aan om de kloof tussen onderwijs en arbeidsmarkt verder te verkleinen door nieuwe samenwerkingsverbanden met NOVA/TLC.

Identiteit Waarderpolder

Ten noorden van de Amsterdamse Vaart ligt het bedrijventerrein Waarderpolder. De Waarderpolder is met trots titeldrager 'Beste bedrijventerrein van Nederland'. De Waarderpolder is een middelgroot bedrijventerrein met vooral een regionale functie. Binnen de metropoolregio Amsterdam vervult de Waarderpolder graag de rol van 'kraamkamer'. In het actuele bestemmingsplan 'Bedrijventerrein Waarderpolder' is met uitzondering van de woonschepenhaven, de woonbestemming geschrapt. Daarom zijn in dit gebied geen woningbouwcoöperaties en wijkraden actief.

Opbouw

De Waarderpolder is van oorsprong een klassiek industrieterrein, waarbij destijds de bereikbaarheid via water prima geregeld was. Dankzij het herstructureringsprogramma is er door landelijke, provinciale en lokale overheden de afgelopen tien jaar fors geïnvesteerd in verbetering van de bereikbaarheid over de weg. Er is een rechtstreekse aansluiting op het landelijk rijkswegennet. Met de aanleg van fietspaden is de Waarderpolder nu ook veilig bereikbaar voor fietsers. Het project 'Brug over de Industriehaven' voorziet in een laatste sluitstuk.

Kenmerken

De Waarderpolder meet 240 hectare, waarvan 180 bebouwd. In het gebied zijn 1.160 bedrijven gevestigd, verdeeld over 1.320 eigenaren (telling 2012). In het gebied werken 14.000 mensen, goed voor twintig procent van de Haarlemse werkgelegenheid. De belangrijkste sector in het gebied is de zogenoemde maakindustrie. Daarnaast is de zakelijke dienstverlening de grootste groeier. Dankzij het vertrek van een aantal grote bedrijven in het verleden, en de bouw van bedrijfsverzamelgebouwen, is grofweg een derde van de ondernemingen zzp-er. De arbeidsintensiteit (hoeveelheid werknemers per m²) is hoog. Vanuit de opgave economie zet het gebied de komende vier jaar in op een concurrerend en hoogwaardig ondernemingsklimaat. De Waarderpolder kent een bijzonder actieve ondernemersvereniging; de Industriekring Haarlem. Hierdoor heeft het bedrijfsleven een goede vertegenwoordiger en de gemeente heeft een betrouwbare partner en aanspreekpunt.

Opgave / programma

De herstructurering van de Waarderpolder wordt voortgezet. Doel van dit programma is het realiseren van arbeidsplaatsen door het ontwikkelen van een modern bedrijventerrein en een prettig ondernemersklimaat. Op sociaal maatschappelijk niveau draagt de Waarderpolder een steentje bij door de samenwerking tussen beroepsonderwijs, werkgevers en gemeente te versterken. De IKH en de gemeente Haarlem werken met elkaar samen in de stichting Parkmanagement Waarderpolder (SPW).

In 2011 sloten gemeente Haarlem, de Industriekring Haarlem (IKH), de Kamer van Koophandel en VNO-NCW het Tweede convenant Waarderpolder. Dit convenant is het beleidskader waarbinnen de Stichting Parkmanagement Waarderpolder haar opdracht uitvoert. Dit convenant dient dan ook als basisdocument voor het gebiedsprogramma.

De komende jaren ligt er bovendien de uitdaging om het voormalige energieterrein de 'de Nieuwe Energie' te (her)ontwikkelen.